СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 239. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 13-го жовтня 1936. — VOL. XLIV. No. 239. Jersey City, N. J., Tuesday, October 13, 1936. THREE CENTS

КАМПАНІЯ ЗА ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗУ ВЖЕ В ПОВНОМУ РУХУ. В ПЕРШИХ КІЛЬКОХ ДНЯХ КАМПАНІЇ СЕКРЕТАРІ ДВАЦЯТЬОХ ВІДДІЛІВ НАДІСЛАЛИ АПЛІКАЦІЇ НОВИХ ЧЛЕНІВ. ПОДАЄМО ДО ВІДОМА, ЩО В НАЙБЛИЖЧИХ ДНЯХ ЗАЧНЕМО ПРОГОЛОШУВАТИ ІМЕНА ВСІХ ТИХ УРЯДНИКІВ ЧИ ЧЛЕНІВ, ЩО ВЖЕ НАДІСЛАЛИ АПЛІКАЦІЇ НОВИХ ЧЛЕНІВ, ЯК І ТИХ, ЩО ЩЕ НАДІШЛЮТЬ

РУЗВЕЛТ ПРОТИ ФАРМЕРСЬКОГО ПЛЯНУ ЛАНДОНА

ОМАГА. — Президент Рузвелт критикував у своїй промові Ландонів плян допомоги фармерам, кажучи, що цей плян завів би фармерів назад там, де вони були в 1932-гім році.

Потім президент подав свій плян допомоги фармерству. Цей плян опирається на таких 4 точках: 1) на консервації природних багатств у протиставленню до марнотравства землі та виснажування ріллі; 2) на збільшенню покупної сили консументів і щоб люди могли купувати більшу скількість поживи та ліпшої; 3) на заходах усунення арендарства землі; 4) на пляні асекурації засівів та вагань ціни на рільні продукти.

Порівнюючи з цим пляном, котрий президент Рузвелт старався вже переводити в життя, президент називав плян Ландона пляном, опертим на „пайку" („довл"), та пророкував, що такий плян доведе рільництво до руїни.

У своїй промові в Шейін, Вайомінґ, котру він виголосив у військовім таборі до жовнірів, президент Рузвелт підносив заходи американського уряду коло вдержання мира. Він говорив, що американський уряд своєю миролюбною політикою дає приклад іншим державам.

ТАВНСЕНДИСТИ ДАЛІ ЗА ЛАНДОНА.

ШІКАҐО. — Організація д-ра Тавнсенда припоручила своїм прихильникам у 9 стейтах, у котрих нема на листі кандидатів імени Вилієма Лемке, підпирати кандидатуру републиканського номіната Ландона.

Організація заявляється безумовно проти поновного вибору президента Рузвелта.

Тимчасом у Минесоті Фармерсько-Робітнича Партія заявилася за Рузвелта.

ЗАХОДИ КОЛО ПОГОДЖЕННЯ ПОСВАРЕНИХ ЮНІЙ.

НЮ ЙОРК. — У суботу й неділю відбулася низка конференцій над пропозицією конвенції юнії шапкарів, щоб назад злучити розбиті тепер робітничі юнії. На цих нарадах був Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці.

По нарадах він вернувся до Вашинґтону, щоби приготовити формальні наради обох сторін щодо злуки. Загально заповідають, що такі наради почнуться вже в найближчім часі, бо обидві сторони хочуть злуки.

ТАЙФУН НА ФІЛІПІНАХ.

МАНІЛА. — Тайфун навістив у пятницю і суботу острів Люзон. Кажуть, що це була найстрашніша буря, яку памятають люди цеї околиці. У тайфуні згинули 50 людей та пропали 400.

ОБИДВІ ПАРТІЇ ВИТАЮТЬ РЕЄСТРАЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — Як деінде в краю, так і тут реєстрація виборців показує велике зацікавлення населення цьогорічними виборами. Кожна велика партія каже, що це зацікавлення поможе їй, а пошкодить противникам.

Замітна передовсім участь молодих виборців, що голосують цього року перший раз. У Ню Йорку, де виборець, що думає голосувати вперше, мае показати свідоцтво з укінченої школи або перейти іспит грамотности, зголосилося так багато людей по бляркети перших виборців, що цих бляркетів забракло.

ЗРІСТ НЕДУГ СЕРЦЯ Й РАКА.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтовий департамент здоровля підчеркує як важний суспільний факт, що в серпні цього року число смертей упало до найнижчого рівня, а притому рівночасно число недуг серця й рака виказало новий зріст.

ЛЕТНИЧИЙ ВИПАДОК.

МЕКСИКО. — У суботу розбився недалеко звідси літак підприємства „Пан-Американ Ервейз". У румовищах літака знайдено тіла трьох американців. Четвертий пасажир літака, один ґватемалець, вийшов з легкими пораненнями.

ПРИГОДА МОРЕПЛАВЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Два мешканці Ґрінпойнту, на Лонґ Айленді, вибралися невеличкою моторовою лодкою з Гонтинґтон Ґарбор до Фріпорту. По дорозі їх мотор зіпсувся, а далі лодка стала потопати. На щастя один з них догадався, що їм зробити. Зняли з себе одіння й запалили його. Побачила їх федеральна прибережна сторожа й вислала лодку на розслід. Ратункова лодка прийшла саме на час, як лодка мореплавців уже була на три чверти занурена в воді моря.

ПРИПИНИЛИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ".

Повітове староство в Бродах припинило діяльність читальні „Просвіти" ім. Івана Франка в Чехах, пов. Броди. Читальня має 150 членів. Староство мотивує свій розпорядок тим, що буцімто в згаданій читальні вели протидержавну акцію.

ЧИСЛО ВЯЗНІВ У ПОЛЬЩІ.

Як обчислено урядово, в дні 1. січня ц. р. перебувало у вязницях на території цілої Польщі 55,336 вязнів, між ними 4,643 жінки. Величезна скількість вязнів сидить за політичні провини.

ПОЛЬЩЕННЯ ВОЛИНІ.

В останньому 10-літті створено в польській луцькій дієцезії 72 нові парохії латинського обряду. Всежтаки цього великого числа полякам замало і в цьому році вони орґанізують пять нових парохій: Переспа, Іванова Долина, Осова, Хиноч і Нове Ґнезно. Заходяться коло цього польські осадники, а властиво бувші польські військові старшини, що осіли на Волині.

НАПАД НА ЛИСТОНОША.

На дорозі під Пйотрковом, лодького воєвідства, трапився напад на листоноша ґміни Ренчно, Ст. Хицка. Під загрозою револьверу напасники забрали листоношові 1,400 зл. і втекли.

НАПАД НА ПОШТУ.

З 1-го на 2-го вересня ц. р. вломилися невідомі вломники до поштового уряду в Миколаєві над Дністром, розбили вогневу касу й забрали 4,000 зл. Слідство покищо устійнило, що вломники дісталися на стрих, де пробили стелю і дірою дісталися до поштового уряду.

УБИВСТВО НА ВЕСІЛЛІ.

В часі весілля в Горожанці Вел., пов. Рудки, Павло Павзка тяжко побив Гринька Бурмаса, який помер у львівському шпиталю.

ПО ВТРАТІ КОНЯ ХОТІВ ЗГИНУТИ.

Коло Браслава робітник Ф. Шуліс поїв коня в озері Дривято. Кінь попав у глибінь і втонув. По втраті єдиного джерела зарібку Шуліс кинувся в воду. Він хотів топитися. Люди не дали. Рішили зложити йому складки на закупно нового коня.

РОЗСИПАНІ СТОЗЛОТІВКИ.

У Варшаві через дорогу переходила Рена Барасівна, інкасентка магазину дамського вбрання „Злоти камень", і несла 7,300 зл. до банку на вплату. Нараз потрутив її роверист, Барасівна впала на землю, торбинка з грішми відчинилась, а вітер порозвівав банкноти на всі сторони. Зараз знайшлися чемні люди, що кинулися збирати літаючі стозлотівки. Явилися на поміч Барасівній поліційні агенти й зліквідували злотодайну ловлю. М. ін. приарештували якогось Ст. Еца, при якому знайшли 1,000 зл. з торбинки Барасівної. Всетаки Барасівній пропало 1,100 зл.

ВБИВСТВО ПІД ЦЕРКВОЮ.

В Жупані біля Лавочного, пов. Стрий, гурт української молоді напав на братів Михайла й Івана Оравських та Василя Мущинка, як виходили з іншими із церкви, і з криком: бий комуністів! почали бити їх палицями. Тоді Михайло Оравський добув ножа і пробив у серце 30-літнього Василя Бурічка, що згинув на місці. Душогуба арештовано. В часі бійки ранено крім того 5 осіб.

СМЕРТЬ ВІД ПОЛІЦАСЬКОЇ КУЛІ.

В Корчині, пов. Стрий, поліційна стежа заскочила двох людей, що били шиби в одним домі. Стежа хотіла їх приедержати, взиваючи їх пристанути. Колиж вони всетаки втікали, один з постерункових стрілив і, поціливши одного з них кулею в крижі, убив його на місці. Показалося, що це 20-літній Дмитро Керець. Слідство в цій справі ведеться.

ПОРОСЯ ЗА ВСТУП ДО ЛЬОЖІ.

Один мандрівний цирк у Румунії завважив, що не буде мати видців, бо селяни, а навіть міщани по менших містечках не мають чим платити вступу з браку грошей. Дирекція цирку вирішила справу в той спосіб, що оголосила тарифу вступів не за гроші, а за харчі й в натураліях. Отже звичайне сидяче місце коштує 8 яєць або курку, ліпше місце 30 яєць або 3—4 курки. За льожі платиться порося. Каса цирку приймає й більші звірята, якщо білети бажає купити нараз більша скількість людей.

ВТРАТИЛА ВСЕ ВОЛОССЯ В ПОВЕСІЛЬНІЙ ПОДОРОЖІ.

До окружного суду у Варшаві вплинула скарга проти фризієра з вимогою відшкодування 2,000 зл. за ондуляцію, внаслідок якої клієнтка З., жінка офіцира-летуна, втратила все волосся. Пані З. піддалась ондуляції перед повесільною подорожжю й уже в дорозі нараз почало їй випадати волосся пасмами, а опісля в готелі вона стала зовсім лисою; решта волосся зійшла з її голови в хвилині, коли зняла капелюх. Волосся відросло аж за кілька тижнів. Ціла історія сталася внаслідок недбальств фризієра, який перед електризацією при ондуляції вжив занадто згущеного розчину квасу до миття голови.

ВІРНИЙ ПЕС.

Що пси вірні своїм панам аж до смерти, це всім відомо. Ось іще один приклад на це: Один американець мав вірного пса. Через тяжку недугу американець помер. Щоб винести трумну з хати, мусіли вірну собаку замкнути в сусідній кімнаті. Але вірний пес знайшов спосіб, щоб дістатися з замкненої кімнати і побіг до церкви. Його жалісне виття зворушило всіх присутніх у церкві. З огляду на святе місце вигнали пса з церкви. Потім пес ішов уперто за похоронним походом і безперервно жалісно гавкав. Не затих до кінця похоронного обряду. Щойно як трумну спустили до гробу, пес затих. Нагло ще раз розпучливо гавкнув, неначе зрозумів, що на все стратив свого вірного приятеля, і кинувся в незасипаний іще гріб. Тільки з великим трудом вдалося витягнути його звідти.

НОВА ЕМІҐРАЦІЙНА АФЕРА.

Судово-слідчі власти у Варшаві ведуть слідство в справі одної з найбільших останніми часами еміґраційних афер, якої героєм був арештований недавно на польсько-німецькому кордоні Антін Манько. Число пошкодованих є 200 осіб. Манько мав у Парижі й у Лілль обманчі вербункові бюра для еміґрантів, від яких виманти́в кількасот тисяч франків у виді зачетів на кошти переїзду до Франції й у виді інших свідчень. Слідство ведуть також у Франції через міністерство закордонних справ.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА „ЗГОДА"

ЛЬВІВ. — У селі Трибухівцях, копичинецького повіту, відбувся 6-го вересня ц. р. фестин, у якому взяли участь луговики Постолівки. Коли перед вечором вони, в числі 36, верталися додому, на них напали якісь людиска та старалися спровокувати їх до бійки. Одначе луговики їх обійшли. Тоді ці напасники побігли через міст та зібралися знов на обійстю одного поляка, Глуфки. Озброївшись у вила, ґралі, сокири, довбні та великі буки, вони ждали луговиків. Коли надійшли луговики, один з напасників крикнув: „форналька готуф". З цими словами вони почали кидати каміння на луговиків, а далі повискакували з загород і почали їх бити. Напасників було поверх 40. У цій бійці кількох луговиків тяжко ранено.

ДИКИЙ РОЗПОРЯДОК ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ.

ЛЬВІВ. — Деякі староства тернопільського воєвідства, напр. Зборів, Золочів, Підгайці, видали доручення українським товариствам змінити на українських печатках назви місцевостей так, щоб вони звучали так як польські. Наприклад Золочів вони мають змінити на „Злочуф", Сварява на „Сваржава" і т. д. Це рішення викликало серед української суспільности велике негодування. Делеґація українців звернулася до тернопільського воєводи з зажаленням.

БОРОТЬБА ХОЛМЩАКІВ ЗА СВОЮ ЦЕРКВУ.

ХОЛМ. — На православній парохії в селі Гостиннім на Холмщині довгі роки був свідомий українець-патріот о. Которович. Та це не подобалося церковній православній владі, що знаходиться там у руках москалів. Вони забрали о. Которовича з парохії. Люди рішили станути в його обороні. Хоч сам о. Которович виїхав на нову парохію, то люди не дали його річей вивезти. На соборчик, що відбувався в той час у Грубешові, село Гостинне вислало свою делеґацію. Коли декан не хотів делеґації приняти, тоді самі жінки ввійшли на салю. Зчинився крик, плач. Делеґація заявила, що ціле село перейде на унію, як не вшанують його волі. Деякі духовники, відомі москвофіли, почали з людей сміятися. Це людей роздратувало. „Трупом упадемо, а на свому поставимо!" — заявили вони. „Як ви проти народу, то ми вас не хочемо". Настрій у селі дуже піднесений. Ключі від церкви десь зникли. Церкву обвішали колодками. Молодь вартує біля неї днями і ночами.

БОЛЬШЕВИКИ ПРО СЕБЕ.

КИЇВ. — Київський „Більшовик" з 27-го серпня ц. р. пише: „Слідство в справі Коцюбинського виявляє щораз більше гиді, яка закралася в компартію України. Показується, що багато українських, нібито комуністичних діячів були буквально на послугах Коновальця, що є агентом німецької і польської інтервенції. Слідство виявляє, що після приїзду до Харкова Букшованого з Польщі по всій Україні посипалася робота націоналістів зпід стягу ОУН, де керує знаний вожд Коновалець. Букшований намовив Коцюбинського, щоб він пристав до тої Організації". Далі „Більшовик" наводить цілий ряд імен, які нібито теж належали до цеї акції. Усім їм грозять тяжкі кари, правдоподібно розстріл.

БОРОТЬБА НІМЦІВ ЗА ДАНЦІҐ.

ДАНЦІҐ. — Ліґа Націй у Женеві відложила справу іменування високого комісара для вільного міста Данціґа до наступної, січневої сесії. Тимчасом данціґський уряд, що є в націстичних руках, арештує та викорінює всякі елементи, що хочуть затримати Данціґ вільним містом. Змаганням націстів є змінити конституцію міста так, щоб воно вважалося фактично складовою частиною Німеччини.

ЕМІҐРАЦІЯ ПОЛЬСЬКИХ ГОРОЖАН ДО АФРИКИ.

БЕРЛІН. — Німецька преса доносить, що внаслідок поновного польсько-французького зближення Франція згодилася, щоб надвишка населення з Польщі могла поселюватися в кольоніях Того і Камерун, що колись належали до Німеччини, а тепер належать до Франції.

ІТАЛІЯ ДАЛІ ЗБРОЇТЬСЯ.

РИМ. — Хоч Італії закидують, що вона вже узброєна „до зубів", проте вона далі зброїться. Міністром збройної сили є сам Мусоліні. Кабінет міністрів рішив був видати на ту ціль нових 12 біліонів лір ($630,000,000). Над виробом зброї й амуніції працює 1,200 італійських фабрик, по 60 годин тижнево. Мусоліні каже, що до тих подій, що назрівають в Европі, італійський нарід мусить добре приготовитися.

РАННЯ ЗИМА В ПОЛЬЩІ.

КРАКІВ. — У Західній Галичині, в околицях Закопаного, впали глибокі сніги і розпочалася справжня зима. Такого явища в цю пору там іще не памятають.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МОНСІНЬОР РАЙЕН І О. КОКЛИН

Останніми часами були ми свідками досить замітних подій церковно-політичного характеру, коли в кругах римо-католицького духовенства назрів конфлікт за політичну діяльність відомого радіового проповідника, о. Чарлза Коклина.

Справа пішла за те, що о. Коклин у своїх проповідях, котрі він виголошував при допомозі радія, вмішувався в політичні справи. Ще ці втручування не зайшли були далеко, а вже деякі достойники цеї церкви виступили проти о. Коклина. Колиж о. Коклин став орґанізувати своїх прихильників у політичну орґанізацію, то це викликало ще дальший спротив з боку деяких церковних провідників. Справа загострилася ще більше, як о. Коклин став робити політичні коншахти з іншими політичними ґрупами, а потім став нападати на противників цеї політичної комбінації, а між іншими визивати самого президента Злучених Держав, Френклина Рузвелта.

З Ватикану пішли заходи здержати виступи о. Коклина повагою церковної влади, але ці заходи видимо не помогли. Хоч о. Коклин не вимовив отверто послуху Ватиканові, він видимо владі не піддався. Найшовши собі пару оборонців між достойниками католицької церкви, він станув на становищі, що в Америці всякому, отже й священикові вільно займатися політикою, а демократія дозволяє йому критикувати навіть найвищого урядника краю.

Тепер проти нього виступив о. Джан А. Райен, монсіньор римо-католицької церкви, автор багатьох почитних наукових праць, один з найвизначніших католицьких учених в Америці, професор кількох університетів, людина загально шанована не тільки в католицьких, але й у позакатолицьких кругах за наукову й суспільну діяльність. Як о. Коклин виступав на радіо, так і о. Райен виступив на радіо. Як о. Коклин говорив про політику, так о. Райен виступив з політичною промовою. В тій промові о. Райен не критикував о. Коклина за виголошування політичних промов. Поминаючи ці арґументи, о. Райен признав згори о. Коклинові право займатися політичною діяльністю. О. Райен закидав о. Коклинові політичні й економічні фальші, баламутні думки про гроші, називання політичних противників невідповідними, демаґоґічними, визиванками. О. Коклин заповів уже відповідь о. Райенові. Отже, не зважаючи на це, що проти нього говорив чоловік, що стоїть у його церкві на вищім становищі, він буде йому відповідати як рівний рівному.

Маємо тут перед собою практичний образ політичної роботи в демократичній країні. Усякому тут вільно виступати зо своїми політичними думками і ніхто не має права здержувати його силою своєї влади. Одначе всякий за свої політичні виступи підлягає публичному осудові інших людей.

СУТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

(Основні думки реферату д-ра Миколи Масюкевича, виголошеного в Німецькій Високій Політичній Школі в Берліні).

(ВУН) Про українську пресу, як і про українську націю взагалі, переважають за кордоном неточні, або навіть фальшиві відомости. Безперечно, самі українці дотепер замало дбали про те, щоб українська преса краще репрезентувала себе в чужих країнах. Але не слід забувати, що більшість европейської преси в останніх десятиліттях перед світовою війною закидувано фальшивими і тенденційними інформаціями про український нарід та його культурні досягнення. Систематичне підплачування багатьох впливових щоденників в Европі царською Росією знайшло було собі особливо сприятливий ґрунт зокрема у Франції. Опубліковані в 1931. р. в Парижі матеріяли про довголітнє фінансування деяких великих французьких ґазет російським урядом виявили, напр., чимало подробиць з такої діяльности царського дипльомата Рафаловича. Після світової війни впливи російської інформації в Европі значно зросли. Сучасний СССР має в ріжних країнах чимало своїх явних і замаскованих пресово-пропаґандивних установ і посередників, що, м. ін. поширюють в европейській пресі опрацьовані зі становища московсько-большевицької рації фальшиві або перекручені відомости про Україну й українське життя. Наслідком згаданих та інших причин залишається українська преса в Европі нерідко менше відома, ніж, напр., преса деяких невеликих позаокеанських країн чи народів, дарма, що український друк має свою історичну традицію від 1491. р. (надрукування в Кракові Швайпольтом Фіолем „Осьмогласника" й „Октоїха") що періодична преса на українській землі існує від 1776 року („Львівська ґазета" французькою мовою) й українська національна журналістика — від 1848. р. („Зоря Галицька") та що сучасна загальна продукція періодичної преси українською мовою перевищує — технікою й скількістю назв (203 в СССР, 224 поза СССР, разом — 427) і одноразового накладу (загально до 6 міліонів примірників), цілий ряд пресових продукцій мовою деяких самостійних і напівсамостійних народів, або країн.

Література про українську пресу надто скромна, хоч існує низка бібліографічних та інформаційних публікацій у цій галузі. Крім ряду розвідок або статтей І. Кревецького, М. Годкевича, А. Козаченка, З. Кузелі та інших не маємо власне ні одної синтетичної моноґрафії про питому істоту української преси в минулому і в сучасній добі та про розвиток і стан української журналістики. Далеко краще виглядає розслідження історії українського друкарства. Найменше дослідженими галузями залишаються в нас на цій ділянці справи економіки й поліґрафічної техніки української періодичної преси.

В единій праці німецькою мовою про підсоветську пресу (Артура Юста), що вийшла в Берліні 1931. року, ціла т. зв. „національна" (себто **не** російською мовою видана) преса в СССР згадана поверховно на **чотирьох** сторінках 215-сторінкової книжки. Дещо з тих 4 сторінок припало й на долю підсоветської преси українською мовою. Німецька „Підручна книжка світової преси" (К. Бемера) з 1931. р. подає загальний огляд большевицької преси й поміж пресою в Польщі згадує також про „Діло" й „Новий Час". Цьогорічне видання тієї книжки буде доповнене. Але, назагал, крім моноґрафії (Б. Міркін-Гецевича і В. Бретгольца) з 1931. р. про процесові закони в СССР та поза декількома невеличкими рефератами, або статтями про загальний стан преси в СССР (як, наприклад, К. Маєра, О. Фрібеля та інших) і поза рядом большевицьких публікацій німецькою мовою — не вийшла в Німеччині за останні роки ні одна праця про советську пресу народів СССР. А пресою советської України за нашими відомостями взагалі дотепер ніхто з европейських дослідників спеціяльно не цікавився. Про західньо-українську й еміґраційну нашу пресу існують чужими мовами лише короткі інформаційні огляди й дрібні журнальні або ґазетні згадки.

Історичний шлях української преси — це передовсім муравлина й ідеалістична боротьба окремих високо-ідейних одиниць і невеликих гуртків за право нації за свою національну мову, просвіту й думку. Особливо преса підросійської України зазнавала століттями таких цензурних утисків і нагінок, які в цілій новітній добі в такій безоглядній формі та в таких великих розмірах не виникали поза Росією ніде в світі. Найболючішими в історії української преси роками були: 1720. (цензурний наказ Петра I.), 1847. (тяжке покарання Т. Шевченка та інших „Кирило-методіївців"), 1863. (ганебна заборона — „не било, нет і не будет — української мови", з боку міністра Валуєва), 1881. (заборона вживання слова „Україна"), 1914. (заборона всіх 15 українських часописів у підросійській Україні) і 1919. (поваленння червоною Москвою Української Держави, в якій національна преса тоді саме починала розквітати). Наслідком всебічного поневолення національна преса українців повстала історично без міцних економічних основ. Утримувана за громадські пожерви й за переважно незначні прибутки з передплати, наша преса була звичайно не в стані довго витримувати коштовні конфіскати і великі цензурні грошеві кари, а тому українські часописи здебільшого заникали по декількох числах. Але в тій історичній боротьбі за елементарне право свого існування виплекала українська національна преса свою щиру традицію **ідейного** служення рідному народові, як справжній і рішальний чинник публичної опінії. Такого довіря, яке виявляє пересічний український читач до „його" національної ґазети, не знайдемо, мабуть, серед ніякого іншого народу на світі. Масове читаня одного примірника часопису, читання ґазетних новинок малописьменним селянам у „Просвітах", кількаразове перечитування того самого примірника часопису і под. — це масові явища серед українського народу і можна ствердити, що скількість читачів української національної преси приблизно 5 до 10 разів більша, ніж скількість її друкованого накладу. Але підкреслюємо, що це торкається лише **національної** української преси. Українське друковане слово в попередніх століттях масово поширювалося навіть шляхом переписування рукою цілих часописів, брошур і збірників.

Наскільки в Східній Україні започаткувалась українська преса „Харківським Тижневиком" (1812.) та таксамо харківським „Українським Вістником" (1816—1819), що виходили російською мовою, то на ЗУЗ стала львівська „Зоря Галицька" (1848—1857) справжньою основоположницею національно-української журналістики. Одноразовий наклад „Зорі Галицької" в 1848. р. досягав 4,000 примірників. Історична роля Галичини, як українського „національного резервату", помітна особливо маркантно в розвитку української преси. Коли лютування російської цензури нищило східньо-українську пресу майже до щенту, то Галичина покликала до життя нові українські часописи, дарма, що її хресна дорога серед економічних злиднів і сваволі чужонаціональних краєвих адміністраторів накладала тавро провінціоналізму на значну частину галицької пресової продукції. Щойно по світовій війні піднявся рівень української преси в Галичині значно вгору.

Українська національна преса була дотепер послідовною ідеольоґічно-виховною й провідницькою, а не комерційною пресою. Переважна частина нашої національної преси має й сьогодні суто інтеліґентський характер і тому не може досягнути більших накладів. Останні роки показали, що українські національні ґазети повільно звільняються від переваги в них своєманітного п р е с о в о г о „культурництва" (етноґрафізму, просвітянства й т. д.), а замісць того виявляють зростаюче прагнення до конкретної політично-пресової акції. Наші сучасні національні ґазети в певному розумінні „ляїзуються" й натомісць позитивно „націоналізуються", присвячують щораз більшу увагу своєчасній інформації про світові події та міжнародні політичні відносини, починають заводити, поширювати або й вишколювати кадри професійних журналістів, розбудовують постійні літературні, господарські, правничі, жіночі, спортові та ін. сторінки або рубрики, починають поміщувати ілюстрації і т. д. Все це свідчить, що, не зважаючи на світову господарську скруту, винятково тяжке економічне положення українського народу й адміністраційно-цензурні обмеження української преси, наша національна преса поступає вперед, поширюється якісно й скількісно та позбувається свого провінціонального характеру.

Питома істота української національної преси визначена її невгаваючою **боротьбою** за національно-культурний розвиток цілого народу. Ця прикмета напруженої боротьби питома й спільна для абсолютної більшости наших національних часописів. Проте становище українського народу в 4-рьох державах відзеркалюється і в його пресі, а саме відповідно до характеру й наслідків приналежности того, чи іншого українського краю до одної з чотирьох держав (СССР, Польщі, Румунії і ЧСР). Не зважуючи на це, ціла західньо-українська преса є в абсолютній більшости ідеольоґічно-ґруповою національною пресою й творить певну суцільну спільноту. Ця маркантна риса відмежовує західньо-українську пресу від східньо-української (большевицької) преси. Остання, хоч і виходить українською мовою, проте служить лише як аґітаційно-пропаґандивне знаряддя в руках московсько-большевицької диктатури. **Леґальної національно-української преси в СССР нема. Підсоветська преса — це удержавлена і змонополізована масова преса на урядово-партійній основі.** Вона прагне виховати „інтернаціонального-російського" члена „советського народу". Тому большевицька преса українською мовою має завдання зміцнювати московсько-большевицьке панування в Україні й нищити національно-політичне піднесення українського народу. Неминуча попередня цензура орґанів цензурної централі („Ґлавліт") у Москві стежить за кожним окремим друкованим словом у підсоветській Україні. Без нумерованого дозволу „Ґлавліта" не сміє там появитися не тільки черговий примірник ґазети або книжки, але також ніякий метелик, плякат або реклямовий друк на цигарковій скринці. Уніформована та в большевицькому дусі помосковлена преса українською мовою стратила коло 1930. р. (в добі масового розгрому східньо-української національно-культурної самодіяльности) останні вияви національного духа, який від того часу загнаний там до підземно-конспіративних умов поширення і зростання.

Істота підсоветської преси українською мовою проти-національна й проти-українська. Тому в точному розумінні сустанціяльно - українською пресою є сьогодні лише західньо-українська преса, до якої приєднується українська преса на чужині. За винятком епізодичних або нечисленних „конюнктурних" пресових підприємств має українська преса на чужині виразні риси щирої ідейности та світоглядної безкомпромісовости. Ця остання преса суто-інтеліґентська й ідеольоґічно виховна. Своє головне завдання виявляє вона висловлюванням тих загально-українських ідей та прагнень, що не сміють публично висловлюватися поневоленими українцями на їх землях.

Українська преса є дзеркалом розвитку української нації. В міру суцільного згуртування, зміцнення та усамостійнення останньої зможе українська преса заняти серед світової преси місце виразниці життя й праці 45-міліонової нації.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(28)

У Матвієвій хатинці двацять „денщиків". У печі палає вогонь, смажаться кури, поросята... Двері навстіжень відчинені, долівка, мов на дорозі. Сам господар не сидів у хаті. Ходив, ходив і ходив. І коли сили спадали, приходив, брав мовчки в кулак дещо „покомлати" і відходив до клуні, до свого вівса, до своєї машини, яку щойно два роки тому купив. Там і жиє мов горобець у стрісі.

Володько також купку марок за кури та всякі прислуги зібрав. Були сині, з „Миколою другим", зелені з „першим". Солдати якось до двора пішли і мішок яблук приперли. Висипали все серед подвіря і хто хотів, їв. Розказували, що там твориться.

Володько ніколи у дворі не був, бачив здалека велику садибу, покої. Бачив часом паничів, що з зализаними головами „спацерували" селом. Але близько не підходив, нічого спільного з ними не мав і чомусь не любив того... Не чув до них того, що, бувало, в Дермані до учнів семинарії. Ті також „чисто ходили", блискучі „козирки" кашкетів, блискучі холяви мали, але Володько сам хотів „таким бути". Нічого ліпшого не було, як бути учнем... Паничем? Ні. Прийде тобі. — А, скажіте пажалста... Что ет' такоє? — показує на жито.

Не знає, що таке жито, з жиє у селі. Тьху! Руки які у них... Пальці, мов скляні. Коліб здушив — розсипалисяб... Дівки губи до червоного мажуть...

Тепер слухав, що „там" твориться і собі пішов. Подивитись.

Сад гарний, великий. Яблуні гнуться від овочу. Скрізь, де не глянь, солдати. До яблунь поприв'язували коней. Яблука спадають просто під копита і тут чавляться.

У покоях уже всьому кінець. Лиш білі папірчики, що летять з вирваних вікон та дверей, пурхають від вітру по кльомбах цвітів. У палисаднику обтрощена пальма і пара кактусів. Володько відломив і собі одну цікаву, невидану, подібну на пірїну гілку з пальми.

Після не без страху в середину вступив. Там солдати, баби, діти. Якісь розбиті бехи. Пух розвіяний по помості. Вирвані з одвірків двері лежать під порогом і по них топчуться.

У просторій кімнаті дзеркальна стіна. Перед нею москаль у мокрій шинелі — вус фертом, шапка на потилиці чудом засіла. Володько і свою непоказну постать перший раз на цілий зріст побачив. От чоботи, ті самі, які у батька виканючив, надто у грязюці. Аж злякався, коли глянув, що вони на помості, колись мабуть навіть лякованому стоять. А очі, які смішні. Чуприна, як щітка, якою замітають. Шморгнув носом і пішов далі.

З протилежних дверей вилізще москаль. У руках його сокира.

— Ти што, мать твою-розтаку, как баришня рило свойо расматріваеш! Вот єво!

Бах, бах! Вправо, вліво! Обух торкнувся дзеркала і те, мов розбита вода, хлюпнулось на всі боки. Бренькнули кусники скла, а москаль кашкета збив на потилицю, ліву руку в бік упер, у правій сокира — стоїть гордо, ніби переможець великий.

Тільки Володько мабуть здивувався, решта все, що входило і виходило, більше бачило. Той, що розглядав „своє риро", до фортепяна підсів і взяв кілька акордів. Фортепян заревів і заповнив простір дикими згуками.

— Какой то сукін син сапаґамі по клявішах топтался, — з серцем вирвалось у музики.

— А ти реж! — кричить на нього той з сокирою. — Раскамарінскаво!

Той бразнув щось розгульне. Солдат сокиру за пояс заткнув, плюнув на руки так, ніби з тим сплювком усе серце виплювать хотів і тупнув кілька незґрабних присядок.

Десь взялися дівки. Закрутились шинелі, спідниці. Чоботи гупотять по помості і розкидають закарваші болота. Фортепян очайдушно реве, пики барвою наливаються і білі зуби мигають, мов блискав.

І зненацька музика урвав. Розкручені пари фурґалом вертілись далі. Зупинились і стихли, коли „розкамарінський" попід стелею розвіявся, а на місце його розлилася розлога та повільна мельодія.

Володько не розуміє того всього, але задубіло стоїть і цілою істотою вникає в оточення. Ось музика буриться, піднімається на височінь. Чує вітер, що беться об скелі і квилить злим духом. Чує густоту, мороку і вихор, що бушує в ньому, оточуючи бліду пляму сонця, яке ледь прориваєтьсяся крізь хмари. Чоботи, носи, очі червоні, чорні, сині... Чуби, що мають від вітру.. Жмут сяйва, що хлеще у прижмурені очі й освічує велику насторч розбиту брову.

Все преться і преться перед очима, мов змора. І коли влетів з нагаем отой офіцир і різким голосом ревнув: — смірнааа! — у Володька все ще більше змішалося в голові і він витиснувся через розтрощене вікно під капіж, де лежала розчовпана купа вазонів.

З дверей покоїв бомбами вириваються вояки, баби, діти. Деякі несуть на плечах знак брудного нагая. Але все чомусь регочуться. Видно, були вдоволені.

Володько обійшов покої. В одному вікні побачив знайомого хлопця. Той манить його пальцем і щось показує на помості. Володько підійшов до вікна і глянув до середини. Там стоси розбитих книг. Володько плигнув через підвіконця і накинувся на книжки.

Вибирав з них те, що вважав найцікавішим. Скинув пасочок, яким підперізував штани і наскладав на нього стоску книжок, недописаних журналів, картин. Все це рухнув на плечі. Але вага була надзвичайна. Прийшлося трохи скинути. Володько довго вибирає менш вартісне, але кожна книжка липне сама до його рук.

В інших кімнатах обривали на стільцях плюш, розбірали якісь горшки, розбивали шуфляди і витягали них клямки та замочки. Володька це не цікавить. Він несе скарб, несе так, як несе кожна людина щось безперечно й не відемно їй, і тільки їй одній належить.

Все однож там все те знищать. Що, ні? Напевно так. Знищать. А він же хотів те прочитати. Перший раз у життю мав він нагоду бачити, відчувати і торкатися до такої маси книг. А які соковиті, виразні, горіючі картини, літери... Ні, ні. Хто посміє заборонити йому вирвати ті скарби зпід салдатського чобота, який не знає милосердя і шани?...

Але підходячи до дому, він більше відчуває, як розуміє, що цього вчинку батько не похвалить. Тому він і не показався на очі батькові. Підійшов не з дороги, а з горбу... Обережно прокрався поза ожередою соломи і заніс до льоху. Там у темноті звалив усе з натомлених пліч і сів на вшпиньки перед принесеним... Довго розкладає зімяті листочки, обриває пошарпане, складає розсипані сторінки. Надзвичайно мало світла, тому призирається до всього, мов сліпець, що цілим єством прагне побачити ясність предмету. Шкода, що він не може ось тут засвітити і сісти на цілу ніч за читання. І хай бють зверху ґранати... Хай валиться там світ... Що то все його обходить, коли перед ним купа дорогоцінних скарбів.

(Дальше буде).

Заспокоїла.

Чоловік: — Ти так дорого заплатила за цей капелюх, це просто гріх.

Жінка: — Не журися, цей гріх зовсім спічне на моїй голові!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НОВІ ЧАСИ, НОВІ ГОНОРИ.

В американських газетах появилися критики споминів німецького графа Бернсторфа, що власне тепер вийшли англійською мовою.

Не забуваймо притому згадати, що цей Бернсторф був німецьким амбасадором у часі світової війни. Як в Америці поширився протинімецький настрій, його всі американські газети лаяли огидними способами. Дійшло до того, що його наукові встанови й великі університети повідбирали йому почесні наукові титули, що їх були йому давніше дали, а Америка демонстративно відіслала його до Німеччини.

Таке було в 1917-тім році. Нині графа Бернсторфа величають.

Критики віднеслися до книжки з великою прихильністю. Містять про неї предовжезні огляди, радять американцям її читати як незвичайно цінний причинок до історії світу. Великим президентам великих університетів, що відбирали Бернсторфові наукові титули, певно лице лупається зі стиду.

ХТО ДИПЛЬОМАТ І ДЖЕНТЕЛЬМЕН НИНІ?

При цій оргії відбирання титулів Бернсторфові визначну ролю відограв університет Бравна. Всі газети рознесли були тоді промову, яку при тій нагоді виголосив президент того університету.

Говорив президент Бравного університету, що відбирається графові Бернсторфові почесний титул доктора за те, що він „допустився поведінки, яка не лицює з гонором дипльомата й джентельмена".

Цікаво: що нині думають собі провідники університету Бравна? Хто нині є, на їх думку, справжнім джентельменом і справжнім дипльоматом? Що вони зробилиб, щоб з історії витерти цю подію, за яку тоді американські газети так їх гарно вихваляли?

ЛАЙКА Й ГРОШІ.

Писали в тих часах ріжні американські газетярі й письменники гострі виступи проти Бернсторфа. Визначні газетярі, з вироблениим іменем, брали великі гроші за статті, в котрих вони з власним підписом домагалися спершу відослання Бернсторфа назад до Німеччини, а потім, як уже йому доручено пашпорти, домагалися, щоб його не відсилати, але тут судити й повісити.

Гарні гроші брали колись ті автори за ці статті.

Одначе скільки грошей заплатили би ті самі автори нині, щоб вони могли стерти ці статті?

ЮРБА Й ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ.

Е, скаже хтось, чого цим письменникам, газетярам і професорам стидатися, що вони нападали на Бернсторфа, як купа скажених собак?

Так, це правда, що в тих часах американська юрба ходила як купа скажених собак, але чи ми ждемо від інтеліґенції, щоб вона ходила як череда за бутою тихою собак?

Чи на те народ має інтеліґенцію, щоб, як народні маси переміняються в бездушну юрбу, то й вона перемінялася в бездушних людей? Чи може на те є інтеліґенція, щоб якраз тоді, як маси розум тратять, вона їх до розуму старалася довести?

ОПЛЕСКИ Й ПСИКАННЯ.

Коли Бернсторфа відсилали назад до Німеччини, один американець подав до газет заяву, що він дав перетопити пугар, який йому свого часу доручив був Бернсторф як голфовому чемпіонові, а цей витоплений метал продав у рядові на гармати.

Американські газети приплеснули тоді цьому спортсменові як великому патріотові.

Нині літературний критик „Ню Йорк Таймсу" називає цей поступок пожалування гідною гістерією.

Що варта більше: чи ці оплески для голфового чемпіона в 1917-тім році, чи цей осуд у 1936-тім? І котрий суд лишиться в історії на все?

ПУБЛИЧНА ПОКУТА.

Пишучи про ті часи, цей літературний критик „Таймсу" каже, що читання „Мемуарів" Бернсторфа й цих соромних подій з трактуванням його американськими масами й інтеліґенцією повинно би заставити багатьох американців відбути деяку приватну й публичну покуту.

Таку охоту до публичної покути видно з писань багатьох американських критиків. Та не з усіх. Дехто з них воліє тепер сидіти тихше води, нижче трави, щоби хтось не пригадав собі, як то вони з пером у руках полювали на безборонного німецького дипльомата у ворожім краю.

Котра поведінка морально ліпша?

І ЧУЖИЙ КРАЙ І СВІЙ КРАЙ.

Цікава доля стрічала все цього Бернсторфа. Колись його гнали як скажену собаку американці. Нині він, 75-літній старець, живе поза Німеччиною, в Швайцарії, бо воліє жити поза рідним краєм, бо збридив собі політику.

Тут розуміється, очевидно, не заграничну політику, але внутрішню німецьку політику. Себто, що не погоджується він з політикою теперішнього німецького уряду.

Цьому зрештою не можна дуже дивуватися бо Бернсторф представник старої німецької шляхти, а теперішні правителі Німеччини представляють зовсім іншу суспільну клясу. Одначе цікаво було би знати, чи не судиться ще така доля цьому Бернсторфові, що й Німеччина подивиться на Бернсторфа інакше, як подивилася вже Америка?

Поживемо — побачимо.

НОВІ ТЕАТРАЛЬНІ ТВОРИ

Твір	Ціна
Жених (Бандити). Комедія на 2 дії зі співами. Архип Степун. 7 осіб	20 ц.
Яке їхало — таке здибало, комедія на 2 дії. О. Цюк. 9 осіб	20 ц.
Довбуш. Історична драма на 5 дій. Яків Косовський. 10 осіб	30 ц.
Десятник Люлька (Бо війна війною). Жарт на 3 дії. Б. О. Пирятинський. 8 осіб	30 ц.
Давно те діялось. Песа на 5 дій з часів козаччини. Роберт Мійченко-Гай. 12 осіб	35 ц.
„Ой Морозе, Морозеньку!" Драма на 3 дії. Меріям Лужницький. 8 осіб	30 ц.
Страшна пімста. Історична драма на 4 дії з часів нападу Турків та Татар на Україну. Пристосував до сцени з повісти „Тараса Бульби" Гоголя Ч. Р. 12 осіб	25 ц.
Кум Солтис, комедія на 3 дії основана на тлі виборів до нових громадських рад. Роман Моґетич. 10 осіб	30 ц.
Модерний господар, комедія на 3 дії. Михайло Приймак. 11 осіб	25 ц.
Де горівка буває, там добра немає. Народня штука в 3 діях. Михайло Кирик. 13 осіб	40 ц.
Засвистали козаченьки, оперетка. С. Калинець (новість)	25 ц.
Їхав стрілець на війноньку, песа на 5 дій, Б. О. Пирятинський	30 ц.
Катерина, опера в 3 діях, Шевченко-Аркас	25 ц.
Інститутка, інсценізація на 6 картин, В. Павлусевича. 12 осіб	35 ц.
„Ми йдемо в бій", драма на 4 дії. Петро Мерчук, 8 осіб	25 ц.
Турецькі старости, комедія на 3 дії. Б. О. Пирятинський. 12 осіб	35 ц.
Трох до вибору, комедія на три дії. 8 осіб	25 ц.
Три Герби. Комедія з маломіщанського життя на 3 дії, І. Я. Луцика (Р. Сурмач). 14 осіб	35 ц.
Геть з мужчинами. Комедія в 3-ох діях Е. Енгля і Д. Горста. Переклад О. Скалозуба. 11 осіб	35 ц.
Радник заручився, комедія в 5 діях В. Будзиновського. 10 мужч. і 5 женщ.	25 ц.
Сорочинський ярмарок, комедія в 4 діях. 18 осіб, 4 жен. 14 муж., гурт	30 ц.
Американка, комедія на 3 дії, В. Павлусевича. 5 женщин і 2 мужчин	35 ц.
Антипко, комедія в 3 діях, нап. Й. Ярославенко (12 осіб)	35 ц.
Вечір на хуторі, або **Василь та Галя.** Песа на 1 дію 4 осіб	20 ц.
Военна заверуха, траґікомедія на 4 дії зі співами. 6 осіб	25 ц.
Для ближніх, драма на 4 дії, Я. Косовського. 13 осіб	30 ц.
Данило Чарівник або **Вратоване супружжа,** комедія на 4 дії зі співами. 6 осіб	25 ц.
З тамтого світа, комедія в трох діях. 15 осіб. В. Мартиневича	45 ц.
Змійка, комедія на 5 дій, В. Ришкова. 9 осіб	50 ц.
Княгиня Капучідзе, фарс на 3 дії, А. Моллер. 10 осіб	45 ц.
Лимерівна, драма в 5-ох діях, 8 осіб. П. Мирного	25 ц.
Мати, драма з народнього життя на 4 дії, І. Я. Луцика, 11 осіб	35 ц.
Марко Спотикайло, комедія на 4 дії, написав П. Франко, 10 осіб	35 ц.
Мотря, сценізація історичної повісти Б. Лепкого, на 5 картин. 21 осіб	35 ц.
Новітні чорти, комедія в чотирох діях, написав А. Данко. 16 осіб	35 ц.
Нечиста сила, комедія в 4-ох діях, О. В. Рутковського. 10 осіб	35 ц.
Сруль Натягайло, комедія в двох діях, написав А. Данко. 7 осіб	25 ц.
Сотниківна, песа на 5 дій з історичної повісти Б. Лепкого. Перероблена на сцени Олексом Скалозубом, 15 осіб	40 ц.
Чортеня, комедія в 3 діях для аматорських гуртків, Й. Ярославича. 6 жен. 5 муж. Чортеня написане в цей спосіб, що можна його грати, як хто хоче, в 1-ній або в 3-ох діях)	30 ц.
Чудодійний лікар або **Лікар поневолі,** комедія в 3 актах, 11 осіб	35 ц.
Швець Жердка або **Барон на літниську,** комедія в 3-ох діях, 12 осіб	45 ц.
Зрада, історична драма на 3 дії з часів гетьмана Мазепи (8 осіб)	35 ц.
Блудний син, сценічна картина в 3-ох діях, Михайла Приймака, 13 осіб	30 ц.
Страчене життя, песа із селянського життя на три дії, 4 особи	15 ц.
Живі покійники, або **Дружина з того світу,** або **Чия дитина.** Комедія на 3 дії, Конич-Лисенко, 4 муж., 2 жен.	35 ц.
Сучасні діти, комедія на 3 дії	35 ц.
Харцизники, комедія на 1 дію, В. Федоровича. 9 осіб	15 ц.
Купецький хист, або **Як жид купував буки.** Песа з панщизняних часів, на одну дію. Написав Дм. Марчишин. 10 осіб	20 ц.
На чужий коровай очей не поривай, комедія на 2 дії, написав С. Гоздій. 4 особи	15 ц.
Козацька любов. Історична драма на три дії на основі повісти П. Куліша „Чорна Рада", для сцени приладив М. Драганчук і М. Тумрій. 10 осіб	20 ц.

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТІ, ЩО ЦІНЯТЬ СВОЄ ЖИТТЯ, СТАЮТЬ ЧЛЕНАМИ У. Н. СОЮЗУ.

Скільки то У. Н. Союз не напросився наших людей, щоби вступали в його члени, щоби забезпечували себе і своїх дітей у найдешевшій на цілу Америку український установі! В „Свободі" є раз-у-раз зазиви ставати в члени У. Н. Союзу, поки не пізно. Бо як наша стара приповідка каже, „чоловік нині жие, а завтра гние". Навіть у найбільш упорядкований суспільності смерть чигає на кожному кроці.

Тисячі свідомих українських робітників вписалися до У. Н. Союзу. Бо вони знали і знають, що зле жити самітним на світі, зле жити без забезпечення. Бо не все чоловік є здоровий, не все має працю та добре заробляє. Тих кілька, чи кільканацять долярів на рік, що їх член вкладає в Союз, дадуть кожному почуття забезпеки, що на випадок трагічної події він не стане тягаром родині чи своїм знайомим. Крім цього цих кільканацять долярів не є пропащі. Коли доля охоронить чоловіка від трагічного випадку, то ці гроші назад повернуться до члена. Союз дає почуття спокою. Він наче та скала стоїть на сторожі економічного забезпечення своїх членів.

Вписуються в члени багато свідомих робітників, як теж інтеліґенція. Хоч треба сказати, що коли йде про інтеліґенцію, то багато є серед неї таких, що не вступили до У. Н. Союзу. Скільки то ще є священиків чи артистів, що відтягаються не тільки від цього громадського обовязку, але й від власного забезпечення.

Прийшло мені на гадку, що цього року забрала від нас смерть двох наших співаків-артистів. Ні один з них не був забезпечений в У. Н. Союзі, чи в якійсь іншій інституції. Обидва вони не лишили по собі навіть стільки гроша, щоб їх поховати. Українська суспільність мусїла переводити серед себе збірку на похорон. Чому вони не подумали про себе за життя й не відкладали тих пару долярів на рік, щоби бодай мати на покриття свого похорону?

Над тим кожний повинен подумати, ще поки живий. Кожний мусить собі добре знати, що прийдеться колись умерти. Правда, люди обдурюють себе, що до них смерть ще так скоро не загостить. У великій мірі це правда, але правда також і це, що ті, що так нагло і несподівано відійшли, також собі думали, що до них смерть ще скоро не доберется. Тому на цей момент кожний повинен бути приготований. Тимбільше, що, як уже було сказано вище, тих пару долярів, що їх складає член в У. Н. Союзі, не можуть ніяк пропасти й скорше чи пізніше мусять з відсотками назад повернутися.

М. Давискиба,
Бостон, Масс.

СПОМИНИ ПО БЛ. П. А. РИБАКОВІЙ.

Тяжко приходиться переносити втрату якоїсь дорогої нам особи, що відійшла від нас раз навсе. Недавно українські жінки потерпіли таку втрату, яку важко віджадувати до нині. Тою втратою є наша передова членкиня й провідниця Союзу Українок Америки, бл. п. Анастасія Рибакова.

Особливо мені тяжко погодитися з гадкою, що ця щира і добра людина, яку я мала приємність пізнати особисто на першім лемківськім конгресі у Філядельфії, вже від нас відійшла навіки. Розмова з нею, її солодкі слова так глибоко запали мені в серце, що я їх не забуду до смерти. Подібне враження Покійна робила теж на інших учасників цього конгресу. Її щирі слова, якими вона привітала делегатів і бажала їм успіху над працею для свого народу, не забудуться скоро. Тяжко повірити, що те шляхотне серце, повне любови для свого народу, перестало вже битися. Свою любов Покійна доказувала також чинами й ніколи не щадила труду, щоби причинитися для візволення нашого народу з чужого ярма та до створення своєї самостійної держави. Всі ми, свідомі українські жінки, повинні піти її слідами. Її бажанням було бачити наше жіноцтво зорґанізоване в одну родину. Памятаючи про її діла, складаю заразом жертву $2 на „Жіночу Долю" в Коломиї та пересилаю її через Обеднання.

Анна Оліяр,
Тонтон, Масс.

Мусій Степанчук.

ДІТОЧКИ Й ЛИСТОЧКИ.

Дітоньки бігають
По траві,
Ніжками дрібочуть;
Листочки падають
До землі
І тихо шепочуть.

Дітонько тішаться,
В них весна,
Літа молоденькі;
Листочки трусяться...
Иде зима,
Морози тяженькі.

Діти не журяться,
Як птички:
Гуляють, співають;
Листочки крутяться
У клубки
І ниють, всихають.

Гуляйте, дітоньки
Ви малі,
Поки молоденькі!
Бо минуть іграшки
Весняні,
Прийдуть дні тяженькі.

Бавтеся радісно,
Поки ще
Безжурні в вас хвилі;
Співайте голосно,
Як лице
Ще зморшки не вкрили.

Бавбеся, тіштеся
І пісні
До Бога співайте,
До сонця грійтеся
В ясні дні
І сил набирайте.

Бо стільки вашого,
Що дає
Вам весна і літо,
Нічого кращого
Вас не жде
Ѳтут серед світу.

Понура осінь вас
І зима
Чекає холодна,
Турботів, злиднів час
І журба
Й годиньонька чорна.

Співайтеж, дітоньки,
В юні дні
В ріжні голосочки,
Поки не звянете
На землі,
Як в осінь листочки.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Робота Українського Демократичного Клюбу.

Український Демократичний Клюб у Нюарку бере цього року живу й успішну участь у президентських американських виборах, як теж у виборах інших демократичних кандидатів на ріжні стейтові чи федеральні уряди.

Як показують звіти, члени нашого клюбу зібрали цього року, ходячи від хати до хати, більше як тисячу підписів українських горожан, що вже є зареєстровані і будуть голосувати на демократів. Представник з головної демократичної кватири, що був на зборах Клюбу, був захоплений діяльністю наших членів. Він питав, що сталося, що українці цього року беруть таку оживлену участь у виборах. Один з присутніх українських членів встав і відповів так: „Ми тому беремо живу участь у виборах, бо ми, українці, все були і є засадничо за демократію, Ми не навидимо диктатури. А що нас, українців, є цих виборів більше ніж попередніх, то це тому, що в останніх роках багато українців приняли американське горожанство. Нас тепер є яких 95% повними горожанами. В Нюарку є українців біля 8,000, а в цілім Есекс Кавнті яких 20,000 до 25,000. Ми вас запевняємо, що коли ми, українці, поставимо свого кандидата на асемблимена, то ми цілком певно його виберемо".

Подякувавши за труд для Демократичної Партії та побажавши дальшого успіху, представник головної кватири відійшов. Члени прирекли собі ще усильніше працювати для добра тутешньої суспільности української справи. Притім ухвалено скликати в Нюарку загальне віче й поставити на ньому добрих бесідників, які зуміли б вияснити слухачам нинішні політичні проблеми.

Член Клюбу.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На політичних вязнів.

На весіллю в громадян Антошків і Ґебів, яке відбулося 4-го жовтня, присутні гості зложили $8 на політичних вязнів. Ті гроші вислано через Обеднання на призначену ціль.

П. Задорецький.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На визвольну боротьбу.

На піврічних зборах бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союзу, ухвалено висилувати з товариської каси $5, а Т. Шпікула жертвував $1, отже разом вислано через Обеднання $6 на визвольну боротьбу.

Тарас Шпікула,
секр. від. 221 УНС.

Judge WM. F. BLEAKLEY,
Републиканський Кандидат на Ґовернора стейту Ню Йорк.

„РЕЛІФ" НА ПОЛІТИЧНИХ УСЛУГА АДМІНІСТРАЦІЇ РУЗВЕЛТА.

Судля Найвищого Стейтового Суду, Виліям Ф. Блеклі, республиканський кандидат на ґубернатора стейту Ню Йорку, розпочав живу передвиборчу кампанію. Він звернув свої удари проти Демократичної Партії особливо за справу публичної запомоги.

В першу чергу він в рішучий спосіб відповів на неправдиві поголоски, які пускає Демократична Партія, немов би Републиканська Партія була проти всякої запомоги потребуючим узагалі. В тій цілі він зложив таку заяву:

„Хай знають усі ці нещасливці, котрі мусіли податися за запомогою, що вони не є в ніякий спосіб і нікому зобовязані, ані за ту запомогу, ані теж за працю на „W.P.A."

„Гроші, що вони одержують, не є грішми, які давалаб їм якась спеціяльна партія, чи особа.

„Якщо я буду вибраний на ґубернатора, то допильную, щоб усі ці горожани стейту Ню Йорку, що потребуватимуть запомоги, одержали її, без огляду на їхню расу, чи теж релігійні та політичні переконання; щоб ніхто, що не потребує цієї допомоги, не збогачувався нею коштом тих, котрим, по офіційному провіренні, запомогу признано, але ще досі не видано".

В цей спосіб суддя Блеклі недвозначно висказав становище Републиканської Партії до справи запомоги. Це, що він сказав про стейт Ню Йорк, має також відношення і до цілого краю.

Зато він в гострий спосіб скритикував Адміністрацію Рузвелта за це, що надуживає запомогу для своїх партійно-політичних цілей. Демократична Партія, він сказав, орудує інституцією запомоги як політичною зброєю. Запомогу одержують в першу чергу ці, що стоять в ласках „Нового Ладу" („Ню Діл"), а всі прочі, що хотять її одержати, мусять стояти в ласку прислужників Адміністрації.

„Адміністрація „W.P.A." є 100% політичною" — заявив суддя Блеклі, — „а платні, які одержують формани, інспектори, інжиніри... і цілі горди наставників, стоять високо понад нормальні міри тих платень, які вони одержувалиб за ці самі заслуги на приватних роботах...

„Велика більшість усіх тих добре платних людей не була покликана на ці роботи з рядів „реліфників", але є протеґованими місцевих політичних „босів".

„Адміністрація Рузвелта числить власне на активність цих прислужників в придбанні голосів усіх безробітних для „Нового Ладу".

Бачимо, що суддя Блеклі різко розправляється з Адміністбацією „Нового Ладу". В своїх промовах та політичних заявах він відзначується цією самою рішучістю та здоровою думкою, якою відзначались його рішення як судді та ціла його судійська карієра. Він був суддею через 19 літ. Карієра його, почавши від становища міського судді в місті Йонкерс, де він родився, аж до останнього його становища в Найвищому Суді, відзначалась блискучою працію, яка здобувала признання не тільки від републиканців, але й демократів.

Його засуди були завсіди піддержувані вищими апеляційними інстанціями. Чотири з них були піддані під розвагу Найвищого Суду Злучених Держав і всі зістали там піддержані. (п. оголош.)

Розвиток техніки.

— Що? В такому поважному віці крадете ще авта? — питається судля обвинуваченого.

— Пане судде, — виправдується обвинувачений — у моїй молодости ще авт не було.

Один бувалець дансінґу як вертається до дому вночі, то вже рано, а як встає рано, то вже давно пополудні.

Останне слово підсудного.

— Прошу помилування не для себе, лише для тієї бідної жінки та для діточок, що ждуть дома на батька. Ждуть вірять, що батько принесе зароблені гроші, за які можна буде купити харчів і вугля. Високий суде! Як видаватимете присуд, не забувайте тих бідних дітей.

Суддя (перебиває йому): Про яких дідей ви говорите? Таж підсудний нежонатий.

Підсудний: Пане судде, я умовився з адвокатом, що заплачу йому, як мене не засудять. А він батько четверо дітей.

ЗАВВАГИ ВЕЛИКИХ ЩОДЕННИХ ГАЗЕТ ПО ЦІЛИХ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ПРО ПРОМОВУ РУЗВЕЛТА У СИРАКЮЗ НА СТЕЙТОВІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ КОНВЕНЦІЇ.

Редактори газет на сході сьогодні погодилися з думкою, що Рузвелт був дуже поденервований підчас промови на нюйорській демократичній конвенції. Його голос обертався біля сильного заперечування обвинувачень за комуністичну піддержку його адміністрації. Так каже більшість тих, котрі слухали його на радіо. Ось що ті редактори кажуть:

„Ню Йорк Сон": „Червоний оселедець, про котрий Рузвелт вів дискусію, це здається ріжниця подвійної акції. Це виказує подержування високого Демократичного Проводу".

„Болтимор Сон", традиційно демократична газета, відкликається до свідомих виборців, щоб не забували про багато акцій Рузвелта до підкопання існуючих інституцій, а делікатно пропонує, що булоб добре памятати найкраще улюблену Рузвелтом гру про визивання імен, як теж панів, котрі потратили шовкові капелюхи.

„Бостон Геральд" каже, що заява Рузвелта, котра в дійсності розкриває републиканський провід, є та сама, яка була чотири роки тому. Не можна заперечити ані закрити того факту, що багато акцій Рузвелта входять у розріз з його обіцянками.

„Філаделфія Інквайрер" пише, що Рузвелт заняв оборонне становище, називаючи його промову напів хибним предложенням замороженої овочевої галузи Ал. Смита. Не зважаючи на його заперечування, він духом зблизився до Москви. Він здається пристав до радів, дозволяючи на їх існування, котрих не може контролювати. Його дорадники недопечені, каже цей редактор, а його політика схиблена.

„Вашингтон Пост" називає промову Рузвелта великим димом. Президент не розуміє настільки комунізму, щоби бути комунiстом. На думку цього редактора, його заперечування не сходяться з його довгим списком акції, котрі глузують із конституції, писання та духа американської форми правління. Коли комунізм уважати як економічну систему, а не як черв для дитячого змислу, дуже ясно, що „Новий Розділ" поступив далеко в тому напрямку.

Редактори середньо-західніх ґазет висказують ту саму опінію. До таких зачислюються „Ст. Луіс Пост Диспеч", котрий закинув свої попередні звязки з „Новим Розділом"; „Синсенаті Інквайрер", звичайно демократична газета; „Клівленд Нюс", „Шикаґо Требюн", „Кензас Сіті Стар", „Коломбос Диспеч" та багато інших.

В Ню Гемпшир републиканська стейтова конвенція остерігає, що треба сподіватися багато плоскостей від Рузвелта цеї осени на Джана Гамилтона, републиканського голови, що квестіонує щирість президента. Він знову прямо визвав президента словами: „Як довго Рузвелт думає зводити виборців через приняття на президентського електора в Ню Йорку чоловіка, котрий збирав гроші на піддержку еспанським комуністам, щоб могли страшити цивілізований світ та вбивати священиків?"

(оголош.).

ВИСЛІДЖЕНО ПОХОДЖЕННЯ „ВУЙКА СЕМА".

Письменники, котрі приготовляють видання показника „Американ Гайд", загального інформатора, в числі кількасот чоловіків та жінок, наняті до праці Адміністрацією Поступу Праці, вислідили підчас збирання матеріялів, оригінального „Вуйка Сема". Був ним Семюел Вилсон, геніяльний робітник при пакуванні мяса в Трой, Ню Йорк.

„Вуйко Сем" чи „Онкл Сем" родився 16. вересня 1766 року. Було йому тоді 46 років життя, як припадково, під війни 1912 року, причеплено йому те прізвище.

Найбільш імовірна з багатьох поговірок це така історія: Семюел Вилсон доставляв волове та вепрове мясо американській армії за посередництвом контрактора Елберта Андерсона. На кожнім ладунку чи пачці були виписані латинські букви: „E. A." — U.S.

„Що ці букви означають?" — запитався один чоловік, бачучи великий транспорт пакунків. „Це власність Елберта Андерсона та Онкл Сема", відказав ірляндський сторож. „А хто це такий Онкл Сем", запитав дальше цікавий мужчина. „О, це розуміється Онкл Сем Вилсон, котрий майже все тут посідає та харчує армію".

Слова сторожа викликали загальний сміх. Історія скоро рознеслась кругом. Жовніри в армії почали називати мясо „Воловина „Вуйка Сема" та „Вепровина Вуйка Сема". Карикатуристи почали зображати „Вуйка Сема" як високого, худого, неначе з цапиною бородою чоловіка. Гомоніла тоді популярна пісня: „Вуйко Сем досить багатий, щоб купив нам всім фарми". Заки „Брання Джонатан" представляли Злучені Держави, їх імя це тільки походження від „Джан Буд", що зображало народ Британії, коли перші букви „Вуйка Сема" це скорочена назва Злучених Держав.

Зорганізований Комітет Памяти Вуйка Сема, занявся влаштуванням ювилею в память Семюела Вилсона, оригінального „Вуйка Сема".

ФЛІС.

Бляхар, що направляв дах триповерхового дому, впав із даху, та на щастя задержався на витягненій крамничній сторі. Коли зі сторі впав на хідник, підбігла до нього якась пані та кричить:

— Води! Склянку води для нещасного чоловіка.

— До чорта! Коли так, то з якого поверха повинен упасти чоловік, щоби дістати чарку горівки?

КОЛХОЗНИЦЯ В ЛІКАРЯ.

Большевицька газета „Новий Мір" принесла такий образець:

Колхозний лікар, молодий, що палає науковою горячкою — при оглядинах хорих:

— Ти, Лікеріє, маєш перетоміт на підкладі сепсіса. Починається паратоксіляриний процес. В мочі — білки й циліндри.

— Боженьку! Щож мені, нещасній, робити? Вийми ти з мене, Христа ради, ті циліндри. Ріжуть вони мене, вже сил моїх не стає.

— Черевних рефлексів покинцю нєма.

— Ой, чомуж це?

— Одначе вразливість на натиск має розлитний характер.

— То-то й бурчить воно! Диви-но ти, циліндри прокляті!

— Тамже зона гіперестезії.

— Згину, вважайте! Може треба би покластися в шпиталі?

— З такою недугою краятимуть тобі, Лікеріє, живіт.

— Ой! То вже краще дай яких капель... Я й піду.

ВІДОЗВА В СПРАВІ НАРОДНЬОГО ДОМУ В ЗАЛІЗЦЯХ, ПОВІТ ЗБОРІВ.

У своїм часі заряд Народнього Дому в Залізцях, повіт Зборів, вислав був на руки одних українських громадян в Америці відозву в справі допомоги у викупленню цього Дому. Але з невідомих причин ці громадяни не тільки що самі не розпочали збіркової акції, але навіть не передали цього листа тим людям, що цю акцію були би повели.

Щойно коли ця вістка дійшла до деяких наших громадян, що хотіли рідному селу помогти, завязався тут у Ню Йорку комітет, який поставив собі за завдання викуп згаданого Народнього Дому.

Народний Дім Залозець був куплений ще перед війною. Через війну він був цілковито знищений. А що знищене було також населення Залозець, то не було кому його відбудувати. Щойно в 1925 році перебрав цей Дім на свій заряд Союз місцевих кооператив і відбудував його. Союз кооператив перебрав на себе також зобовязання давати в цьому Домі помешкання сестрам комірникам, від котрих куплено дім, а чого вимагав контракт, як теж перебрав на себе затягнені довги. Тепер він цей дім уживає, одначе без згоди громади не має права його продати, бо цей Дім всежтаки вважається власністю громади.

Громадська праця донедавна в цій громаді була дуже лиха. Навіть не було своєї української школи. Громадяни мусіли вчити своїх дітей по домах, щоби придержати їх при своїй національності та дати їм рідну освіту. Польська влада все ставала на перешкоді цьому домашньому вихованню, бо її цілю було заманювати українську молодь до польської школи та її в той спосіб винародовлювати. Вкінці за українське навчання взялася Рідна Школа. Громада наняла домівку і тепер її сама оплачує. Користають з цеї школи не тільки місцеві діти, але також з околичних сіл.

Ця Рідна Школа робить дуже добру роботу, одначе вона стає вже для наваду української дітвори затісна. Треба конче більшої домівки. Крім того громада хоче розвинути громадську роботу також на інших ділянках, себто хоче ставити представлення, концерти, дати молоді спорт і т. п.

Щоб цю працю можна було якось налаштувати, треба конче викупити назад Народній Дім. Громада може дістати його у свої руки назад, але мусить звернути Союзові Кооператив ці гроші, які він заплатив на конто довгів Дому. В цій ціли громадяни Залозець звертались до Америки, до своїх односельчан, щоби вони прийшли їм з поміччю.

Після довгих заходів тутешніх українським громадянам вдалося завязати в тій ціли комітет, який уже веде свою роботу. Про дальшу працю цього комітету прошу глядіти в оголошеннях „Свободи". Ближчі інформації прошу звертатися до мене.

Володимир Хомицький,
339 East 6th St., New York, N. Y.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(28)

Ціла громада гудла за Собітом: „Вбити людину - леопарда!" Положення було критичне. Ще раз попробував Тарзан своїх сил, щоб стримати чорних, якими почала запановувати дика жорстокість. „Стрівайте", він закричав. „Я знайду людину-леопарда, що вбив Наямвеґі". Сила його слів здержала чорних, і спараліжувала їх волю.

Вони дивилися тупо на Тарзана, а Тарзан говорив: „Мій нюх є дуже гострий. Ви самі бачили, що, слідкуючи за запахом-слідів, я знайшов отсю кожу. А тепер позвольте мені, а я обнюхаю вас за чергою і скажу вам, хто мав на собі цю кожу з леопарда". Ці прості слова подобалися чорним. Тільки Собіто попав у велике збентеження.

„Дурні!" нагло закричав Собіто. „Чи не бачите, ви, що це тільки штучка, щоб вас обманути? Хіба не знаєте, що він є приятель Оранда? Він готов скинути вину на когонебудь з вас, щоб його рятувати. Хіба забули ви вже, що ця кожа була в хаті Оранда? Хіба це не вистарчає як доказ, що Орандо є людиною - леопардом?"

„Так, вистарчає", заревіла товпа, яка мабуть усюди однакова: в цивілізованих краях, чи в диких африканських нетрах. Цей хитрий чарівник знав як заговорити до своїх людей, знав як грати на їх глупоті і їх нервах. Своїми хитрими словами він довів їх до біснености. Вони хотіли тепер крови, а чиєї?... байдуже. Хтось жбурнув в Оранда каменем. Орандо почав утікати.

Три фільософії.

— Чим більше роздумую, тим більше доходжу до переконання, що одиноким справжнім щастям є надія.

— То позич мені сто долярів.

— Щож це може мати спільного з надією?

— Будеш вічно щасливий, будеш тішитися надією, що тобі віддам їх.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".